

Inhoud

Eilanden	15
Albatross Island	19
Amsterdamøya	24
Anacapa	28
Andøya	32
Arel	35
Ascension	43
Azoren	50
Barentsøya	55
Bereneiland	58
Billy's Island	62
Boatswain Bird Island	70
Borneo	72
Cabrera	80
Cape Clear	82
Carcass Island	85
Cocos	87
Cousin	90
Danskøya	94
Deception Island	98
Detaille Island	102
Edgeøya	105
Elephant Island	109
Falklandeilanden	115
Fogo	123
Galiano	125
Gogland	129

Gomera 133
Gorée 135
Gough 138
Great Saltee 145
Helgoland 148
Inaccessible Island 152
Inishvickillane 157
Joinville Island 160
Kaap Hoorn 161
King George Island 167
Klein Bollenbult 171
La Digue 176
Lågøya 178
La Palma 180
Laurie Island 182
Little Skellig 189
Lofoten 191
Madeleine 197
Magerøya 199
Mallorca 203
Marken 205
Mauritius 208
Middenpol 213
New Island 217
Nightingale 220
Nordaustlandet 224
Orcadas del Sur 227
Paulet Island 229
Plastic eilanden 234
Praslin 237
Prion Island 239
Puffin Island 242
Pulau Bruit 243
Q 248

Réunion 249
Rodrigues 253
Rottumeroog en Rottumerplaat 258
Runde 262
Sail Rock 265
Sal 266
San Juan Island 269
Santo Antão 272
São Tiago 276
Saunders Island 279
Schiermonnikoog 281
Schokland 284
Sint-Helena 288
Søre Russøya 294
Spitsbergen 296
Sri Lanka 306
Svartviran 309
Talang Kecil 312
Tenerife 314
Terschelling 318
Texel 322
Tiengemeten 326
Tristan da Cunha 329
Tukung Ara 336
Urk 338
Vesterålen 340
Vuurland 344
Walcheren 350
West Point Island 353
Wollaston 354
X 355
IJburg en IJsselmonde 356
Zuid-Georgië 360

Eilanden

Er bestaat een mooi, duur woord voor eilandgekte of eilandliefde: *nesoflie*, ook wel *insulafilie*, afhankelijk van of je Grieks en Latijn door elkaar wilt husselen.

Er is mij wel eens gevraagd of ik met mijn passie voor eilanden in het voetspoor van beroepsnesofiel Boudewijn Büch treed. Nee. De selectie van eilanden die ik hier de revue laat passeren is een heel andere dan die van Boudewijn Büch. Ik heb het daar een keer met hem over gehad en het verschil heeft een heel prozaïsche verklaring. Boudewijn bezocht voor zijn tv-programma's alleen die eilanden waar je met een vliegtuig naartoe kon, om de doodeenvoudige reden dat het financieel niet haalbaar was met een dure cameraploeg dagen achtereen op een schip rond te dobberen om een verre, eenzame bestemming te bereiken. Zo was hij nooit op het meest afgelegen bewoonde eiland ter wereld – Tristan da Cunha, bijna een week varen van de dichtstbijzijnde vaste wal – geweest, maar toonde wel stevast een postzegel met een afbeelding van dat eiland in zijn intro. Voor mij is Tristan inmiddels mijn meestbezochte eiland buiten Nederland geworden. Mijn favoriete eilanden zijn meestal juist niet per vliegtuig te bereiken. Voor mijn eilanden moet je dagenlang varen om er te komen. Ik breng veel tijd door aan boord van schepen.

Het is mij gegund als gids en *lecturer* te werken op relatief kleine cruiseschepen, die over de oceanen en in de Antarctische wateren ronddolen om plekken te bezoeken waar je op een andere manier vrijwel niet kunt komen. Geen balzalen en zwembaden, maar ruige, natte landingen met rubberbootjes op keienstranden tussen pinguïns en robben. Geen bingoavonden maar een serieus

lezingsprogramma. Ik vertel verhalen over de ecologie en de geschiedenis van eilanden die wij bezoeken, maar heb het ook over wind, ijsbergen en zeestromingen. En ik mag vaak de rol van een humeurige Neptunus spelen, met baard en drietand, als we over de evenaar gaan.

De Nederlandse reisorganisatie Oceanwide Expeditions heeft al jarenlang een programma van kleinschalige expeditiecrises in de poolgebieden, in de zuidelijke zomer in het zuiden, in de noordelijke zomer in het noorden. Aanvankelijk werden hiervoor Russische schepen ingezet, die in de verhuur kwamen na het faillissement van de Sovjet-Unie. In maart verhuisden de schepen van zuidpool naar noordpool, in november voeren zij terug naar het zuiden. In 1998 heeft Oceanwide voor het eerst zo'n *repositioning trip* als cruise aangeboden, met de Professor Molchanov. Die tocht, de zogeheten *Atlantic Odyssey*, begon vanuit Ushuaia, de hoofdstad van Argentijns Vuurland, met een bezoek aan het puntje van het Antarctische Schiereiland, met een landing op het zuidpoolcontinent. Daarna ging de reis via het spectaculaire Zuid-Georgië naar Tristan da Cunha, in het centrum van de zuidelijke Atlantische Oceaan, halverwege Kaapstad en Buenos Aires, en dan verder noordwaarts via Sint-Helena, Ascension en de Kaapverdische Eilanden naar het noorden.

In 1998 hadden nog niet veel Nederlanders Tristan da Cunha bezocht. Ik was er geweest voor een bizarre speurtocht naar een niet-vliegend waterhoen dat daar misschien was uitgestorven, maar misschien ook niet. Ik heb daarover *Het waterhoentje van Tristan da Cunha* geschreven. Ook had ik geschreven over eerdere ervaringen in Antarctica, in *In de voetsporen van Shackleton*. Ik werd daarom uitgenodigd mee te gaan met die eerste Atlantic Odyssey, om mijn belevenissen en ervaringen te delen met de passagiers. Dat is mij zo goed bevallen, dat ik dat werk aan boord met een zekere regelmaat ben blijven doen.

In 2010 heeft die goeie ouwe Molchanov, waar ik erg verknocht aan was geraakt, zijn laatste Odyssey gevaren. Het schip werd te

oud en voldeed niet meer aan de eisen van deze tijd, qua luxe en brandveiligheid. Opknappen zou te duur worden en met een capaciteit van slechts vijftig passagiers was het schip niet meer rendabel te maken. De Molchanov en drie zusterschepen werden teruggestuurd naar hun eigenaren in Rusland. Oceanwide Expeditions zet nu eigen schepen in, de Plancius en de Ortelius, elk goed voor ruim honderd passagiers. Dat is in de cruise wereld nog steeds kleinschalig. Sinds kort heb ik mijn werkgebied uitgebreid naar het noordpoolgebied en werk ik ook voor de Britse reisorganisatie Noble Caledonia, aan boord van de m/s Island Sky, een schip dat qua grootte te vergelijken is met de Plancius en de Ortelius.

Veel eilandervaringen heb ik gedeeld met anderen. Meestal gebruik ik dan het anonieme woordje 'we', waarbij ik in het midden laat met wie ik op pad was. Een enkele keer maak ik een uitzondering voor vrienden, collega's of familie, als ik het naar willekeur leuk vind wel namen te noemen. Dat geldt met name voor mijn echtgenotes. Met Dineke, de moeder van mijn kinderen, ben ik vierendertig jaar getrouwd geweest, tot haar overlijden in 2003. Met haar heb ik eilanden in Europa en Noord-Amerika bezocht en zij is een keer mee geweest met de Atlantic Odyssey. In 2008 ben ik hertrouwd met Olga, met wie ik me als eilandbewoner op Walcheren heb gevestigd. Met haar heb ik Canarische Eilanden, Noorse eilanden en de tropische Indische Oceaan verkend.

Vlissingen, maart 2013

Albatross Island

In vroeger eeuwen geloofden zeelieden dat de zielen van hun verdronken kameraden voortleefden in de albatrossen die in de zuidelijke oceanen het gezelschap van hun schepen opzochten. Misschien kwam dat wel doordat deze zo tot de verbeelding sprekende vogels zich zichtbaar meer op hun gemak voelden naarmate het harder waaide. Albatrossen zien wij tijdens de Atlantic Odyssey vooral in de wateren rond het mooiste eiland ter wereld, Zuid-Georgië. Dat ligt ongeveer 2000 kilometer ten oosten van het zuidelijkste puntje van Zuid-Amerika. Besneeuwde bergtoppen, gletsjers tot in zee, pinguïns, pelsrobben, zeelolifanten, stormvogels en albatrossen. Ik zal hier zo aan het begin van het alfabet niet uitweiden over de ongeëvenaarde schoonheid van dit fantastische eiland. Die lofzang bewaar ik tot het laatst, onder de z.

Afhankelijk van het weer en de opgelopen vertraging door tegenwind hebben we maximaal vier dagen te besteden rond Zuid-Georgië. Een van de hoogtepunten is een bezoek aan de Bay of Isles, waar op kleine eilandjes, tegen het geweldige decor van de sneeuwbergen van het hoofdeiland, grote albatrossen broeden. Slechts op een van die eilandjes krijgen toeristenschepen toestemming hun passagiers aan land te laten om naar de broedende vogels te kijken, onder strikt gereguleerde omstandigheden. Tot voor kort was dat op Albatross Island. Sinds 2007 zijn de bezoeken verlegd naar het naburige Prion Island.

Schattingen van de wereldpopulatie van de grote albatros lopen uiteen van 15 000 tot 25 000 exemplaren, en de aantallen lopen overal gestaag terug. De meeste broeden op gure, winderige

eilanden in de zuidelijke Indische Oceaan. Ongeveer een vijfde deel bewoont Zuid-Georgië, maar de vogels broeden hier niet op het hoofdeiland. De overgrote meerderheid nestelt op Bird Island bij de westpunt van Zuid-Georgië, een strikt reservaat waar geen toeristenschepen in de buurt mogen komen. Er staat een Brits biologisch station dat het hele jaar door bewoond wordt door een ploegje onderzoekers, in wisselende samenstelling. Zij volgen het wel en wee van de albatrossen al tientallen jaren op de voet.

Slechts een klein aantal grote albatrossen broedt verspreid op andere kleine eilandjes voor de kust, zoals Albatross Island en Prion Island. Ik mocht in 1998 voor het eerst kennismaken met de grote albatrossen op Albatross Island, na een indrukwekkende ochtend tussen de kleurrijke koningspinguïns aan de overkant van de baai. Ik had al wel oog in oog gestaan met de geelneus-albatrossen en zwarte albatrossen van Tristan da Cunha, maar deze beesten hier waren nog wel even een paar maten groter! Als je ze boven zee ziet vliegen, terwijl ze laag over de golven scheren, heb je niet in de gaten hoe enorm groot deze vogels zijn. Je leest dat ze een spanwijdte van bijna vier meter kunnen halen, maar dat zie je er niet aan af. Stel je eens voor dat je er eentje opgezet aan het plafond in je slaapkamer hebt hangen, boven je bed, diagonaal van de ene hoek van de kamer naar de andere! Dan besef je hoe groot deze vogels zijn.

De landingsplaats op Albatross Island is een keienwal die een rotsklomp in zee met het eiland verbindt, een soort natuurlijke pier. De landing is een zogeheten natte landing, waarbij we met laarzen aan vanuit de zodiac, een rubberboot met buitenboordmotor, in de branding stappen. Het advies is daarbij een regenbroek te dragen, niet in, maar over de laarzen. Zo houden we meestal de voeten wel droog.

Veel passagiers zijn fanatieke vogelaars, die graag alle bijzondere, zeldzame soorten willen zien op de eilanden die we bezoeken. Direct na de landing op Albatross Island is het meestal al raak. Hier scharrelen tussen de aangespoelde slierten kelpwier

kleine, onbeduidende bruine vogeltjes rond, die sprekend lijken op de graspiepertjes die je bij ons zo hier en daar nog in de wei kunt aantreffen. Onooglijk of niet, het gaat hier om een heuse endemische vogelsoort, dat wil zeggen dat je hem nergens anders ter wereld kunt zien. Eigenlijk lijkt hij nog het meest op de Zuid-Amerikaanse correnderapieper, zijn naaste verwant, maar hij geldt als een volwaardige soort: de Zuid-Georgische pieper. Check. De piepertjes zijn helemaal niet schuw en laten zich, net als alle andere dieren in Antarctica, gemakkelijk benaderen en fotograferen.

Als het lukt de vogelfotografen los te rukken van het strand, zetten we de wandeling voort. Op de keienwal zit meestal een rijtje hooghartig kijkende reuzenstormvogels. Vrijwel alle soorten stormvogels zijn elegante verschijningen. Zo niet de reuzenstormvogels. Het zijn de gieren van de zuidelijke oceanen en het lijkt of ze dat met hun rommelige, lompe uiterlijk proberen te accentueren. Arrogante lichte ogen en een gore haaksnavel completeren het beeld. Deze vogels zijn in hun element als ze met agressief gespreide vleugels een rottende zeeolifant uit elkaar mogen scheuren, hun met bloed en drek besmeurde koppen diep in de stinkende ingewanden stekend.

Vanaf de keienwal loopt de route naar boven door een modderig stroompje met glibberige keien, tussen pollen tussockgras die ons tot het middel reiken. Links en rechts liggen jonge pelsrobben tussen, onder en op de graspollen. Agressief grommend sperren ze hun muiltjes naar ons open, maar ze zijn nog te klein om een aanval aan te durven. Als we een stap dichterbij komen trekken ze zich piepend en jengelend terug. In dit stadium zijn ze nog superschattig. De volwassen mannetjes zijn minder aandoenlijk. Die gunnen we wel met een omtrekkende beweging hun ruimte. Hogerop komen we eigenlijk alleen maar de jeugd tegen.

Na wat geglibber en geklauter komen we op een plateau waar we onmiddellijk oog in oog staan met de eerste broedende albatros. Het nest bestaat uit een bijeengeschraapte hoop natte

turf, bijna een meter in diameter en ruim een halve meter hoog. Daarbovenop zit de broedende vogel, als een reusachtige, uit de hand gelopen witte gans. Hij kijkt ons zachtmoedig aan, zonder een spoor van angst of achterdocht. Geen wonder dat zeelui dergelijke broedende vogels in vroeger eeuwen achteloos de een na de ander konden doodknuppelen. Verspreid over het eiland zijn meer grote witte stippen te zien. De nesten liggen tot honderden meters uit elkaar.

In maart hebben de grote albatrossen meestal kleine jongen, nooit meer dan één per nest. Het ene ei moet lang bebroed worden en het jong groeit langzaam. Al met al duurt het vanaf het moment dat het ei wordt gelegd dertien maanden voordat het kuiken uitvliegt. Dat betekent dat grote albatrossen niet vaker dan eens in de twee jaar een jong grootbrengen. Daar staat tegenover dat ze tot op hoge leeftijd productief blijven. Albatrossen worden naar schatting ongeveer negentig jaar oud. Ze kunnen dus heel wat jaren meedraaien in het voortplantingsproces, ook al duurt het minstens zeven jaar voordat ze geslachtsrijp zijn.

De stilzittende broedende vogels zijn imposant, maar ze bieden een betrekkelijk statisch tafereel. Zo nu en dat staat er een ouder op, zodat we een glimp kunnen opvangen van het donskuiken daaronder. We zien dan hoe de oudervogel een slijmerige vloeistof uit zijn snavel in die van het jong laat lopen, maar daarna volgt onherroepelijk weer het eindeloze stilzitten. Mensen die daarop uitgekeken raken en eigenlijk wel terug willen naar het warme schip, raden we aan nog even geduld te hebben, want het mooiste moet nog komen.

In de loop van de middag komt er leven in de brouwerij. Steeds meer albatrossen komen aanvliegen. Ze cirkelen rond, scheren laag over ons heen, zodat je de vleugels hoort ruisen, en dan volgen landingspogingen. Landen is voor albatrossen met hun lange vleugels niet eenvoudig. Het zijn net vliegtuigen. Door de vleugels een kwartslag te draaien proberen ze het draagvermogen in de lucht weg te nemen. De poten klappen ze naar voren, de enor-

me zwemvliezen wijd gespreid, als echte remflappen. In tegenlicht zie je in de doorschijnende zwemvliezen alle aderen scherp afgetekend. Veel landingen mislukken en worden voortijdig afgebroken. De vogel trekt op om het na een volgend rondje nog een keer te proberen. Soms gaat er bij de landing een vogel plat op zijn bek.

De vogels die 's middags het eiland komen bezoeken, zijn onvolwassen exemplaren, die nog niet geslachtsrijp zijn: pubers en adolescenten. Zij komen om in groepjes van twee of drie te oefenen in het baltsen, maar tot echte paarvorming komt het nog niet. De balts van de grote albatros is een prachtige dans. Met wijd uitgespreide, naar voren gebogen vleugels draaien de vogels rondjes om elkaar heen. Daarbij strekken ze geregeld samen hun halzen en laten ze met de snavel verticaal in de lucht hun trompetroep horen. Dit wisselen ze af met episoden waarbij ze de kop horizontaal strekken, naar elkaar toe, waarna ze de snavels zijwaarts tegen elkaar laten tikken. In het Engels wordt deze dans *gamming* genoemd. Ik kan hier geen Nederlands alternatief voor bedenken.

Het is verboden de albatrossen tot op minder dan twintig meter te naderen. Gelukkig kennen de vogels zelf de regels niet en als je doodstil blijft zitten, dan kan het gebeuren dat een dansend stel op je afkomt tot je de wind van hun vleugels in je gezicht voelt en je ze bijna kunt aanraken. Tegen het geweldige decor van het hoofdeiland met zijn besneeuwde toppen en de daaroverheen jagende wolkenpartijen is dit een van de allerfraaiste schouwspelen die de natuur ons op deze aarde te bieden heeft.

Albatross Island ligt op 54°30' ZB en 37°20' WL